

Orosz könyveket égető miskolci egyetemisták 1955-ben ^[1]

„A jobboldali elemek ellenséges tevékenységének következő láncszeme a hónapokkal előtte előkészített Szovjetunió-ellenes aljas izgatás, amelyben demonstratív megmozdulása volt 1955. május 24-én az évfolyam 12 tagja, köztük három DISZ vezetőségi tag által végrehajtott orosz nyelvkönyvek és jegyzetek elégetése.”

Bevezetés

1949-ben kezdte meg az oktatást a szocialista iparosítás fellegvárának szánt Miskolcon egy új felsőoktatási intézmény, amely később 1952. március 18. és 1956. október 1. között Rákosi Mátyas névét is viselte. A selmecbányai és a soproni bányászati és kohászati karok fokozatos integrációja mellett kezdetől működött Miskolcon a nagy létszámú Gépészmérnöki Kar, később a Földmérőmérnöki Kar is. Bár az egyetem egyes intézményei, évfolyamai még Sopronban maradtak (átköltöztetésük és az egységes miskolci felsőoktatás folyamata egészen az 1950-es évek végéig húzódtott), az újonnan önálló campusként épült egyetem ezzel a szervezeti struktúrával érte meg az 1956-os forradalom eseményeit.

1955. május 24-én sok szempontból tanulságos, következményeiben és a részt vevő egyetemisták érintettségében egész 1956 október-novemberéig ható eseményre került sor az egyetemen, bár tulajdonképpen egy diákcsinnyról volt szó csupán. Az amúgy is szoros baráti kapcsolatok, tudatosan őrzött diákhagyományok által összefonódott hallgató társaságok egyike sikeres orosz nyelvi vizsgája utáni „bulin” elégette orosz tankönyveit és jegyzeteit. A megszálló Szovjetunióval azonosított, egyetemeken is kötelezően oktatott tantárgy (orosz) iránti utálat még további generációknak is alapvető diákélménye volt, nem meglepő tehát, hogy 1955-ben a miskolci egyetemisták is a kollokviumot követően feleslegessé vált tankönyveken próbálták meg azt levezetni. A történet tanulságait az időpont szolgáltatja.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1955. március 2-4. közötti ülésének határozatai a Rákosi-féle visszarendeződés, Nagy Imre irányvonalával és támogatóival való leszámolás folyamatában kiemelkedő jelentőségűnek bizonyultak. A társadalmi növekvő elégedetlenségének levezetésére találták a legalkalmasabb eszköznek, hogy radikálisan elhatárolódjanak Nagy Imrétől, és megbélyegezzék a miniszterelnököt (1953. július 4. - 1955. április 18.). Az elfogadott párthatározat értékelése szerint az eredetileg új szakaszként jellemzett folyamat már a *jobboldali, antimarxista, pártellenes, opportunistá nézetek* párton és államigazgatáson belüli elhatárolódásával azonosult. Az államszocialista rendszert demokratikusabb irányú reformokkal enyhíteni törekvő Nagy Imrének rótták fel az *állampolgári fegyvelem* lazulását, és azt, hogy „a párt helyes politikájának sikeres végrehajtását a megnövekedett jobboldali veszély akadályozza”. A tanulság megfogalmazása pedig sokatmondóan hangzott: „a legfontosabb feladat ezen káros jobboldali nézetek szétzúzása, elszigetelése”. Az ipari szektorban, és a hozzá kapcsolódó felsőoktatási intézményekben (egy elsősorban Miskolcon) különösen felfigyeltek arra, hogy a párthatározat megbélyegezte a „szocialista iparosítás politikájának elferdítését”, vagyis valójában az erőltetett ütemű és gazdaságtalan sztálinista nehézipar-fejlesztés visszaszorítását. Sőt, le is szögezték, hogy „hogya a szocializmus fő eszköze a szocialista iparosítás”, ezért „a termelőeszközök termelésének elsődlegességét biztosítani kell”.

A közélet legkülönbözőbb területein indult meg az ennek megfelelő hajsza a Rákosi-vonalat akár csak létében is kritizáló tevékenységek ellen, lett a legkisebb cselekmény bélyege is a „jobboldali elemek felforgató tevékenysége”. A miskolci egyetemisták körében az 1954-1955-ös tanévben különösen egyes III. éves kohómérnök hallgatók és barátaik kerültek a figyelem középpontjába, minősült *ellenséges tevékenységnek* mindaz, ami más esetben többnyire csak az egyetemista élet jellemvonásai közé tartozott. A *jobboldali elhajlással* vádolt hallgatóknak felemlegették legkisebb - például poharazás közben elejtett - elszólását, baráti összejöveteleket, kollégista körben tanúsított magatartását, értékelték fel hirtelen *nem megfelelő* származását, hozták összefüggésbe tevékenységét tanulmányi eredményeinek *bomlasztó hatásával* stb. Így például a márciusi párthatározatot ismertető (természetesen kötelező hallgatói részvétellel megtartott) gyűlésen nem éppen aktív politikai támogatásukkal tűntek ki, vagy nem vettek részt az elvárt lelkesedéssel az egyetemi sportpálya építésének munkálataiból. A párt és annak ifjúsági szervezete, a Dolgozó Ifjúság Szövetsége (DISZ) erőteljes fellépésének, vezető szerepének tulajdonították, ha mégis sikerült *pozitív* eredményeket felmutatni. Az egyetemi lap egyik, még a könyvégetési ügy nyilvánosságára kerülése előtt született, faliújságon megjelent cikkében már biztató jelnek vélte, hogy a korábbi *gyalázat* *lefosva* május 7-én a III. éves kohász évfolyam 65%-a megjelent a sportpálya-építésnél, amit az évfolyam kívánatos egysége felé tett, ideológiai szempontból jelentős győzelemként értékelt. De azért leszögezte: „talán előbb, s tartósabban is kialakulhatott volna ez az egység, ha nem fordulna elő az, hogy még párttagok is, mint pl. Popovics elvtárs »agitáltatják magukat«, ahelyett, hogy ők agitálnának elsősorban, s hogy Deli elvtárs [az egyik pártcsoporthoz tartozó] egyike épp azon keveseknek, akik a pályaépítésnél megbontották az évfolyam egységét. [...] Ha nem agitálunk - ha lehet, szép szóval, de ha kell, erőteljes kézzel - úgy járunk, mint a május 1-i kivonuláson, ahol pl. a III. éves technológusok közül csak igen kevesen voltak jelen. [...] A párt- és DISZ munka menni fog. Így az évfolyam egysége is kialakítható lesz.”

Nem véletlen, hogy néhány héttel a párthatározat születése után valóságos hisztériát keltett az orosz könyvek elégetése közben mulatozó hallgatók esete. Egy darabig nem is tűnt úgy, hogy *úgy* lesz belőle, hetekig még Csépanyi Sándor egyetemi párttitkár is inkább eltussolni akarta a történeteket, azonban - vélhetően egy arra járt hallgató feljelentése nyomán - a városi pártbizottság nyomására az egyetem párt- és DISZ vezetése is úgy döntött, hogy példát statuál. (Kevésbé hisztérikus időkben könnyen elképzelhető, hogy egészen másként ítélik meg a diákcsinnyt.) Június 21-én tartották meg az egyetem széles nyilvánossága előtt a fegyelmi tárgyalást, amely egy felsőoktatási intézmény viszonyai között ugyan, de tökéletesen lekepezte az elrettenéssel példát statuálni kívánó, koncepció perek légkörét. Két fő hangadót az ország összes egyeteméről kizártak, két hallgatót két, két másikat egy tanévre tiltottak el, tíz további résztvevő miskolci diák maradhatott ugyan, de számos hallgató kedvezményüket, vagy annak lehetőségét megvonták, egyes esetekben felfüggesztett hatállyal. A határozat indoklása nemcsak részletesen felsorolja a könyvégetés kapcsán történeteket, hanem részletezi is, hogy milyen - „a Kar és az Egyetem vezetői aggodalomba ejtő” - jelenségek vezettek a III. éves kohómérnök hallgatóknál a botrányosnak minősített könyvégetésig. A diákéletre jellemző megnyilvánulások (például a jogelőd selmeci akadémiához kapcsolódó diákhagyományok ápolása, ami együtt járt a fiatal férfi-társaságban amúgy sem ismeretlen esetenkénti italozással is) már nem *diákos éretlenségnek*, hanem „szükségképpen politikai állásfoglalásnak, sőt politikai demonstrációnak minősülnek”, amelynek következtében a könyvégetés „a Szovjetunió elleni tüntetés látszatát kelthette”. Sőt, a fő hangadóról, Sövegjáró Zoltánról azt is megállapították, hogy „szemben áll a népi demokrácia állami és társadalmi rendjével”.

A könyvégetés kapcsán az elrettenést szolgálta a fegyelmi tárgyalás nyilvánosságán túl a meghozott határozat közzététele, valamint annak egyetemi közéletben való kommentálása is. Jellemző például, hogy az egyetem lapja az „évfolyamunk politikai hangulatát” romboló, „ifjúságunk egységét bomlasztó” hallgatókat név szerint nevezve tudósított a fegyelmi tárgyalásról. A megfogalmazott üzenet pedig egyértelműen korfeszít adalékokat hordoz: „A fegyelimből egyetemünk kommunista hallgatóinak, DISZ vezetőinek, minden becsületes hallgatójának le kell vonni a tanulságot. Ilyen esemény csak olyan légkörben születhetett meg, ahol az ellenség [sic!] nyíltan hangoztatná nézeteit, s ahol nem voltak ezekkel a nézetekkel jelentkezésükkor keményen szembeszálló emberek. A legfontosabb tanulság az legyen a fegyelmi után számunkra, hogy az ellenséges nézeteket csírájukban kell elfojtani, fel kell lépni a gúny és a humor formájában jelentkező népszerűsítésük ellen, a becsületes, de megfélemlített embereket ki kell vonni ezen nézetek hatása alól. Tegyük lehetetlenné minden ellenséges és ellenségnek kedvező cselekvést egyetemünkön.”

Az egyetem MDP szervezetének értékelése megint csak a korszakra általánosságban jellemző adalékokat hordoz. A III. éves kohászok, valamint a hozzájuk hasonlóan veszélyesnek minősített II. éves bányászok magatartását értékelve leszögezték, hogy „az egyetemen tudatosan és szervezeten dolgozik az ellenség és a klerikális reakció”. Ez utóbbi különösen érdekes megállapítás volt, nemcsak azért, mert alig van nyoma annak, hogy a leendő műszaki értelmiség különösebben vonzódtott volna a vallásossághoz, hanem azért is, mert többnyire épp az egyetemisták erkölcsi magaviseletét kifogásolták, vagyis nem okozott ideológiai ellentmondást, hogy hol az egyházakhoz való túl szoros viszonyt, hol a fiatalos életvitelt (ívászatot stb.) tették szóvá ugyanazoknál az embereknél. Az 1955. márciusi párthatározat elvtelen kiszolgálása tükröződik a dokumentumon. Például azon, hogy a kialakult helyzet egyik okaként az *éberség* elmaradását épp az 1952-es év beiskolázásainál teszi szóvá (a sztálini terror tetőpontjának számító esztendőben!), de ugyanabba a gondolatba beleszólte Nagy Imre kemény bírálatát is. Még nyilvánvaló tényeket is elferdített, hogy a „jobboldali elemek tényrészt” lehetővé tevő Nagy Imrét elítélje, amikor a miskolci egyetem visszafelépítésének szándékát is a leváltott miniszterelnöknek tulajdonította, a „pártunk [!] és egyetemünk léte ellen irányuló” Sopron-Miskolc-vita kiélezésének összeesküvészerű tervével együtt. Utóbbi jegyében „ellenséges elemek szervezett tevékenységét” látták és láttatták a későbbi könyvégetők, elsősorban Sziy Zoltán hallgató minden megmozdulásában. A hallgatókat nyilván kevésbé mozgósította a pártbizottsági jelentés készítőinek szemében szentírásnak számító márciusi párthatározat, ám az

előbbieket destruktív és cinikus magatartásuk súlyos veszélyeket hordozó megnyilvánulásának minősült. Anyagiasságot, felsőbbrendűség-tudatot róttak fel nekik, mint *jobboldali* politikai elkölözöttségük bizonyítékát. (Még az elszólások is érdekesekek, például, amikor a hibák sorában - például a *szocialista mérnökképzés lezüllesztését*, a *politikai munka elhanyagolását* - hibaként tüntetik fel, hogy *előtérbe helyezték a szakmai képzést*.) A szerzők egyértelműen meg voltak győződve arról, hogy a vizsga után orosz könyveket égető egyetemisták hónapokkal korábban előkészítették „Szovjetunió-ellenes aljas izgatásukat”, *demonstrációjukat*. (Nyilvánvaló, hogy a vizsgatehertől megszabadult diákok hirtelen jött, egymás közötti vigadózásnak szánt eseménye volt mindez a *szervezők* szemében is.) Ezt megerősítve látták a kollégiumi WC ajtajára írt szovjet- és Rákosi-ellenes feliratokból is. Külön kifogásolták, hogy DISZ tagok illetve vezetők is a jobboldali elhajlók között vannak, illetve, hogy akik nem csatlakoztak hozzájuk, azok nem eléggé erélyesek.

Az orosz könyvégetés hullámai között megemlítjük még, hogy bizonyára nem véletlenül szögezte le határozottan a következő, 1955-1956-os tanév szeptemberi megnyitóján az egyetem rektora: „A mi egyetemünk egyik fő feladata, hogy a marxizmus-leninizmus alapján álló, korszerű tudományban és technikában felső fokozatú képzett, azok önálló alkalmazására képes bánya-, kohó-, földmérő- és gépészmérnököket neveljen, olyanokat, akik népünkhez híven, odaadón építik a szocializmust, és mindenkor készek a haza védelmére. Másik fő feladatunk, hogy szüntelenül fejlesszük a marxizmus-leninizmus alapján álló tudományt, s önálló tudományos munkára képes tudósjelölteket neveljünk.”

Az összeesküvés-elméleteket kereső, példastatuálásban érdekelt politikai hatalom gyakran még tovább „színezi” az eseményeket, amint ez esetünkben is történt. Szij Zoltán büntetését ugyanis mérsékeltek, 1956 őszén újra beiratkozhatott az egyetemre, így egyik tevékeny résztvevője lett a forradalomnak. A megtorlás során készült egyik 1957. júniusi összefoglaló szerint ugyanis „nevezett részt vett, illetve vezetője volt annak a csoportnak, akik részt vettek a marxista könyvek [!] elégetésében”. (Mint láttuk, szó sem volt ideológiai jellegű könyvek égetéséről, csupán orosz tankönyvekről és jegyzetekről.) A diákszín résztvevői illetve annak kapcsán a *jobboldali elhajlással* vádolt hallgatók közül egyébként többen vállaltak szerepet a miskolci '56 meghatározó intézményében, az egyetemi diákszínben.

Források

Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem rektorának fegyelmi határozata

Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem
Rektora.

8472-10R/955.

Fegyelmi határozat

- 1./ Szij Zoltán III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 2./ Ivanics Frigyes III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 3./ Mérész András III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 4./ Pallagi Sándor III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 5./ Bogdán Kálmán IV. éves bányagépészmérnök hallgató ellen, [...]
- 6./ Harangozó Mihály IV. éves bányagépészmérnök hallgató ellen, [...]
- 7./ Lukuczka Pál III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 8./ Zsugovszky Tibor III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 9./ Sziklai István III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 10./ Horváth Csaba III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 11./ Najsl József III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 12./ Kaptai György III. éves kohómérnök hallgató ellen, [...]
- 13./ Tersánszky Ferenc IV. éves bányagépészmérnök hallgató ellen, [...]
- 14./ Vándori András IV. éves bányagépészmérnök hallgató ellen, [...]

a Felsőoktatási Miniszternek az egyetemi és főiskolai hallgatók fegyelmi szabályzatáról kiadott 65-1/1953. sz. utasítás értelmében a Párt- és DISZ szervezet bejelentése alapján fegyelmi eljárást rendeltem el. A fegyelmi eljárást az Utasítás 7. pontja értelmében elrendelt nyilvános tárgyalás fejezte be.

Szij Zoltán III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/d. pontjának alkalmazásával a Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem látogatásától négy félévre eltiltom.

Ivanics Frigyes III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/d. pontjának alkalmazásával a Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem látogatásától négy félévre eltiltom.

Mérész András III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/d. pontjának alkalmazásával a Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem látogatásától két félévre eltiltom.

Pallagi Sándor III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/d. pontjának alkalmazásával a Rákosi Mátyás Nehézipari Műszaki Egyetem látogatásától két félévre eltiltom.

Bogdán Kálmán IV. éves bányagépészmérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a számára juttatott rendszeres havi pénzbeli szociális támogatást egy féléven keresztül 30%-kal csökkentem, ezen utóbbi büntetés végrehajtását azonban felfüggesztem.

Harangozó Mihály IV. éves bányagépészmérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a számára juttatott rendszeres havi pénzbeli szociális támogatást egy féléven keresztül 30 %-kal csökkentem, ezen utóbbi büntetés végrehajtását azonban felfüggesztem.

Lukuczka Pál III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a számára juttatott rendszeres havi pénzbeli szociális támogatást egy féléven keresztül 30%-kal csökkentem, ezen utóbbi büntetés végrehajtását azonban felfüggesztem.

Zsugovszky Tibor III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a számára juttatott rendszeres havi pénzbeli szociális támogatást egy féléven keresztül 30%-kal csökkentem, ezen utóbbi büntetés végrehajtását azonban felfüggesztem.

Sziklai István III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a számára juttatott rendszeres havi pénzbeli szociális támogatást és ösztöndíjat egy féléven keresztül 30%-kal csökkentem, ezen kedvezmény megvonások végrehajtását azonban felfüggesztem.

Horváth Csaba III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül a következő tanévben az Egyetem a „Rákosi ösztöndíj”-ra nem javasolja.

Najsl József III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül tőle a diáktorhoni és menza kedvezményt egy féléven keresztül megvonom. E kedvezmény megvonásának végrehajtását azonban felfüggesztem.

Kaptai György III. éves kohómérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem, ezen felül tőle a diáktorhoni és menza kedvezményt egy féléven keresztül megvonom. E kedvezmény megvonásának végrehajtását azonban felfüggesztem. A következő félévben rendkívüli segélyben nem részesülhet.

Tersánszky Ferenc IV. éves bányagépészmérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával szigorú megrovásban részesítem.

Vándori András IV. éves bányagépészmérnök hallgatót az Utasítás 2/c. pontjának alkalmazásával megrovásban részesítem.

A fegyelmi határozat Bogdán Kálmán, Harangozó Mihály, Lukuczka Pál, Zsugovszky Tibor, Sziklai István, Horváth Csaba, Najsl József, Kaptai György, Tersánszky Ferenc és Vándori András hallgatókkal szemben az Utasítás 10. pontja értelmében jogerős, s a velük szemben a fegyelmi eljárás megindításakor elrendelt felfüggesztést megszüntetem.

Az Utasítás 10. pontja értelmében Ivanics Frigyes, Szij Zoltán, Mérész András és Pallagi Sándor a fegyelmi határozat ellen fellebbezést nyújthatnak be. Az Oktatásügyi miniszterhez címzett fellebbezést jelen határozat kézhezvételétől számított 5 napon belül hozzám kell benyújtani. A fellebbezésnek halasztó hatálya van, az Utasítás 13. pontja értelmében azonban az előadások látogatásának eltiltását kimondó előzetes döntésem a jogerős határozat meghozataláig hatályában fenntartom.

Felhívom a Gépészmérnöki Kar Dékáni Hivatalát és a Kohómérnöki Kar Dékáni Hivatalát, hogy a határozat jogerőre emelkedése után annak egy másolati példányát egy hét időtartamra a hirdetőtáblára függesse ki és az Utasítás 16. pontja értelmében a hallgató lecke-könyvébe és törzskönyvébe vezesse be, a határozat másolatát pedig a hallgató személyi iratgyűjtőjébe helyezze el és a hallgató egyéni statisztikai lapján a kiszabott büntetést és annak időpontját jegyezze fel.

Indokolás.

A fegyelmi eljárás során az alábbi tényállást állapítottam meg:

A III. éves kohómérnök hallgatók körében még a II. félév elején felvetődött az a gondolat, hogy az orosz vizsga letétele után az orosz könyveket és jegyzeteket el fogják égetni. Azt, hogy ennek az elgondolásnak ki volt az értelmi szerzője, ma már pontosan megállapítani nem lehet. A május 24-én elkövetett cselekmény kezdeményezője azonban kétségtelenül Binzberger Frigyes volt, aki ezt vallomásában kifejezetten el is ismerte.

Május 24-én a délutáni órákban az E/4. kollégium 2. sz. szobájában lakók közül Binzberger Frigyes, Pallagi Sándor és Mérész András megbeszéltek, hogy a késő esti órákban a Dudujka-dombon elégetik orosz könyveiket és jegyzeteiket. A megbeszélés alkalmával az 1-es szobában lakó hallgatók közül is többen bent voltak. Mérész András, aki nem ebben a szobában lakik, hanem Hejőcsabán, ezt követően eltávozott, de a megbeszélés időpontjában, este 9 órakor ismét visszatért.

Este 9 órakor Binzberger Frigyes, Pallagi Sándor, Mérész András és Lukucz Pál, aki ugyancsak ebben a szobában lakik, de a délutáni megbeszélésen nem vett részt, magukhoz vették orosz könyveiket és jegyzeteiket, majd beszéltek az 1-es szobában lévő társaikhoz és felhívták őket, hogy jöjjenek velük.

Felhívásukra hozzájuk csatlakozott Zsugovszky Tibor, Ivanics Frigyes, Sövegjártó Zoltán, majd később Szij Zoltán és elindultak a C. épületben lévő tanuló körbe, hogy az ott lévő orosz jegyzeteiket és könyveiket is magukhoz vegyék. A tanuló körbe érve a csoport tagjai összeszedték az ott lévő orosz könyveiket és jegyzeteiket, majd Binzberger Frigyes, Mérész András és Ivanics Frigyes felhívták az ott tanuló évfolyamtársaikat, mint az Sziklai István, Horváth Csaba és Ivanics Frigyes jegyzőkönyvbe foglalt vallomásából kiténik, hogy tartsanak velük. Felhívásukra Najls József, Kaptai György, majd később Sziklai István és Horváth Csaba csatlakoztak hozzájuk. Ezt követően Binzberger Frigyes a tanuló körben sorakoztatta társait, majd az ablakon kiugráltak és Binzberger Frigyes vezetésével megindultak a Dudujka-dombra. A Dudujka-dombra felérve Pallagi Sándor szilenciumot kért, majd indítványozta, hogy a magukkal hozott könyvekből olvassanak fel még utoljára egy-egy sort, aztán pedig égessék el a könyveket. Ezt követően Zsugovszky Tibor az egyik könyvet meggyújtotta és a csoport tagjai a láng fényénél egy-egy sort felolvasva a könyveket tűzbe vetették.

A tűz már hamvadóban volt, amikor megérkezett a dombra négy IV. éves bányagépezsmérnök hallgató, Vándori András, Tersánszky Ferenc, Bogdán Kálmán és Harangozó Mihály, akik a kohómérnök hallgatók csoportjának a közelében tüzet gyújtottak és ugyancsak elégették a Bogdán Kálmán és Harangozó Mihály általhozott orosz könyveket és jegyzeteket.

A IV. éves bányamérnök hallgatók 1955. május 24-én kollégiumi szobáik ablakából a késő esti órákban látták, hogy a Dudujka-dombon táborító ég. Mivel előző nap a tanuló kör táblára tréfás formában orosz könyvégetésre írtak meghívót, gondolták, hogy ez folyik most, s elhatározták, hogy részt vesznek azon.

Harangozó Mihály és Bogdán Kálmán orosz könyveiket és jegyzeteiket magukhoz vették, majd Tersánszky Ferencsel és Vándori Andrással felmentek a Dudujka-dombra. Ott a kohómérnök hallgatók közelében Harangozó Mihály tüzet gyújtott és a magukkal hozott könyveket és jegyzeteket elégették.

A könyvégetés végeztével mindkét csoport tagjai szétszéledtek.

Meghallgatásuk során elismerték, hogy helytelenül cselekedtek, de előadásuk szerint akkor még nem gondoltak arra, hogy ez milyen következményekkel jár. Fenti cselekmény elbírálásánál figyelembe kellett venni azonban azokat a jelenségeket is, melyek a III. éves kohászoknál az év folyamán felmerültek, aggodalomba ejtve a Kar és az Egyetem vezetőit.

Ilyen jelenségek:

Az évfolyam a sportpálya építésének gondolatát nem fogadta szívesen és kezdetben meg is tagadta az azzal kapcsolatos társadalmi munkában való részvételt.

Sok gondot okozott az évfolyam aktivizálása a különböző demonstratív jellegű megmozdulásokon, felvonulásokon való részvételre.

A márciusi határozatok ismertetése végett tartott röpgyűlésen az évfolyam komolytalan, fegyelmezetlen magatartást tanúsított.

A selmeci, illetve soproni hagyományoknak eltorzított felelevenítése egyes esetekben mértéken felüli szeszfogyasztáshoz és ezt követően a diáktthoni rend súlyos megbontásához vezetett.

A hagyományok más irányú eltorzítása a többi kar hallgatóiban olyan érzést kelthetett, mintha a Kohászok őket lebecsülnék. Az ilyen magatartás pedig az egyetemi egység megbontásának veszélyét rejti magában.

A II. éves bányászok évfolyamgyűlésén, amelyet a Pártbizottság azért hozott létre, hogy a bányászok által felvetett kérdésekre választ adjon, a III. éves kohászok hivatalosan megjelentek, és ott magatartásukkal hozzájárultak az évfolyamgyűlés eredménytelenségéhez.

A felsorolt esetek külön-külön talán diákos éretlenségnek volnának tekinthetők, minthogy azonban az intő szó és komoly tanács eredménytelen maradt, összességükben felhalmozódva végül is olyan légkör kialakulásához vezettek, amelyben a most vizsgált vétségek már szükségképpen politikai állásfoglalásnak, sőt politikai demonstrációnak minősülnek.

A III. éves kohómérnök hallgatók körében kialakult káros közhangulatért, végső fokon pedig az V. hó 24-i könyvégetésért, mely függetlenül az azon résztvevők szándékától, kívülálló személyekben a Szovjetunió elleni tüntetés látszatát kelthette, elsősorban is azokat a hallgatókat felelősek, akik az évfolyam hangadói, irányítói voltak, s akiket társaik tanulmányi eredményeik alapján is megbecsülésben részesítettek.

A lefolytatott vizsgálat, a nyilvános fegyelmi tárgyaláson elhangzottak alapján azt kellett megállapítanom, hogy Sövegjártó Zoltán és Szij Zoltán voltak azok, akik az évfolyamon kialakult légkörért fokozott mértékben felelősek.

Helytelen példamutatásuk követőkre talált, s az évfolyamon az ellenséges, bomlasztó hangok mindjobban megerősödtek. Ez tette lehetővé, hogy az V. hó 24-i könyvégetés megtörténhetett.

A fent előadottak alapján Sövegjártó Zoltán magatartását olyannak minősítettem, melyből kiténik, hogy szemben áll a népi demokrácia állami és társadalmi rendjével, ezért vele szemben a legsúlyosabb fegyelmi büntetés meghozatalára, az összes egyetemről való kiltításra teszek javaslatot.

Szij Zoltánnal szembeni fegyelmi büntetés kiszabásánál azonban figyelembe vettem a nyilvános tárgyaláson tanúsított magatartását, amely arra engedett következtetni, hogy cselekedetei mögött nem volt ellenséges szándék, a képességeinek túlbecsülése, tapasztalatlansága sodorta téves irányba.

Mind Szij Zoltán, mind pedig Ivanics Frigyes, aki meghallgatása során elismerte, hogy a tanuló körben lévő hallgatótársait a könyvégetésben való részvételre maga is felhívta, tehát abban tevékenyen közreműködött, a DISZ-nek vezetőségi tagjai voltak, s ezt cselekményük elbírálásánál súlyosbító körülményként vettem figyelembe. Éppen ezért alkalmaztam velük szemben az egyetem látogatásától négy félévre az eltiltást.

Mérész András és Pallagi Sándor V. hó 24-én az orosz könyvek égetésének megszervezésében ugyancsak tevékenyen vettek részt és ezért felelőségük fokozott mértékben fennáll, azonban enyhítő körülményként vettem figyelembe, hogy az évfolyam rossz politikai légkörének kialakulásában irányító szerepük nem volt.

Az ügyben szereplő többi hallgatóval kapcsolatosan azt állapítottam meg, hogy mint nem eléggé kiforrott egyéniségek, megbízva vezetőikben csak belesodrótak ebbe az ügybe, s meggondolatlanul követték évfolyamuk helytelen utakon járó hallgatóit.

Annak reményében, hogy botlásukból okulva a továbbiakban maguk is kezdeményezői lesznek egy egészséges közszellem kialakulásának, egy tisztulási folyamat megindulásának, a kedvezmények megvonásán kívül a szigorú megrovást, illetve a megrovást találtam alkalmazhatónak.

Tekintettel arra, hogy Binzberger Frigyes és Sövegjártó Zoltán cselekménye kimeríti az Utasítás 1/B. pontjában meghatározott fegyelmi vétséget, ezért velük szemben az összes egyetemről és főiskoláról való kiltításra teszek javaslatot az Oktatásügyi Miniszternek.

Miskolc, 1955. június hó 22.

(Sályi István)
rektor

Jelzet: Szij Zoltán saját tulajdonában. Másolata elhelyezve a Miskolci Egyetem Levéltára 1956-os diáktalparlamenti különgyűjteményében.

A miskolci egyetemi MDP szervezetének jelentése a DISZ alapszervezeteibe „befurakodott jobboldali elemekről”

A III. K.[ohász] évfolyam felülvizsgálásának tapasztalatai.

Az utóbbi időben különös gondot okozott a Párt és DISZ Bizottságnak a III. éves kohász és a II. éves bányász évfolyamok munkája és politikai hangulata.

A sorozatosan megnyilvánult konkrét tények azt mutatták, hogy az egyetemen tudatosan és szervezeten dolgozik az ellenség és a klerikális reakció. Az ellenséges megnyilvánulások fő helye a III. éves kohász és II. éves bányász évfolyamok voltak.

Ezért a Párt és a DISZ Bizottság alaposan megvizsgálta a III. éves kohász DISZ alapszervezet munkáját, amelynek alapján a következőket tapasztaltuk: Az erőltetett beiskolázás és az éberség hiánya folytán osztályidegen és számos kispolgári elem is bekerült az 1952-es tanévben egyetemünkre. A Nagy Imre politika igen kedvező talajt biztosított ezeknek az elemeknek az előtérbe kerülésére, politikai nézeteik büntetlen hangoztatására és szervezkedésükre. A Nagy Imre-féle politika egyetemünk visszafejlesztését, esetleges megszüntetését eredményezte volna.

A jobboldali politika támogatását és megerősödését jelentette egyetemünkön a Sopron-miskolci kérdés tudatos kiélezése, amely pártunk és egyetemünk léte ellen irányult.

A jobboldali elemek minden erejüket arra mozgósították, hogy egyetemünk felszámolásán keresztül Pártunk nehézipari politikáját hátra támadják, és a fiatal műszaki értelmiségünk között a perspektívtávlanság hangulatát keltsék. Ezek az elemek céljaik megvalósítása érdekében a kispolgári és osztályidegen elemeken keresztül befolyást gyakoroltak és mozgósították a bányász és kohász évfolyamok ingadozó elemeit.

Az első komoly megnyilvánulás az ellenséges tevékenységek sorozatában a bányász, amikor a jobboldali elemek tüntetést szerveztek a bányászkar mindenáron Sopronba történő áthelyezése mellett.

Az egyetemi Pártbizottság igyekezett meggyőzni egy évfolyamvita keretében a II. éves bányász évfolyamot pártunk egyetemünket érintő politikájának helyességéről. Ezen a vitán az ellenséges elemek által megszervezett III. éves kohász és II. éves bányász évfolyam egységesen állást foglalt a pártbizottság álláspontjával szemben. Az egyetemi Pártbizottság titkárát és álláspontját kigúnyolták és igyekeztek nevetségessé tenni. Itt határozottan megmutatkozott az ellenséges elemek szervezett ténykedése.

A III. éves kohász DISZ alapszervezet vezetőségébe befurakodott jobboldali elemek a DISZ szervezetet használták fel jobboldali tevékenységük kifejtésére és nézeteik érvényesítésére.

A vezetőségen belül a jobboldali nézetek hirdetője és érvényesítője elsősorban Szíjj [valójában: Szíj] Zoltán volt.

Kispolgári elemek támogatásával a DISZ alapszervezet vezetőségét egy haveri klikké züllesztette le, amely elnyomva és megfélemlítve az évfolyam becsületes tagjait, [az] ingadozókat maguk mellé állítva, folytatták jobboldali tevékenységüket. Ezt a haveri klikket egy tanulókörben összpontosították, felrúgva a demokratikus centralizmust, megszüntették a bírálatot, teljesen felszámolták az ifjúság közötti politikai nevelőmunkát. Eltértek a Párt irányvonalától, igyekeztek cinikusan nevetségessé tenni a Párt határozatait, céljuk volt az egyetemi DISZ bizottság lejáratása. Tudatosan elhallgatták eredményeinket, meglévő problémáinkat túlzottan kiélezték, ezzel igyekeztek perspektívtávlanságot kelteni hallgatóink között.

Így az alapszervezeti DISZ vezetők a DISZ szervezetet egy szórakoztatási intézménnyé süllesztették le, amelyen keresztül a bálók szervezői a Dolgozó Ifjúsági Szövetséget felhasználva anyagi hasznot biztosítottak maguknak. Ezek elsősorban Sóvegyjártó [helyesen: Sóvegjártó] Zoltán és Szíjj Zoltán voltak. Ezért az évfolyam tagjai határozottan szembekerültek az ún. DISZ vezetőséggel.

Jobboldali ténykedésük ideológiai bázisául a kohász hagyományok túlhajtását és sovíniszta értelmezését használták fel, a kohász hagyományokat teljesen elferdítve mutatták teljesen elvetették a politikai munkát, előtérbe helyezték a szakmai képzést és a szocialista mérnök-képzés elvét kispolgári gondolkodású emberek képzésére süllesztették le.

Másrészt a koháskultusz kialakításával megbontották egyetemünk egészséges ifjúsági egységét.

A koháskultusz hirdetésével maguk mellé állították az évfolyam nagyobb többségét. A kohász hagyományokat felhasználták arra is, hogy a fiatalok erkölcsi arculatát bomlasszák. (Részegeskedések, nyegle állásfoglalás, felelőtlen magatartás stb.)

A jobboldali nézetek terjesztésében igen nagy szerepet játszott a klerikális reakció, amely Sóvegyjártó Zoltán és Szíjj Zoltán vezetőségi tag közvetlen baráti kapcsolatán keresztül érvényesült a vezetőség munkájában is.

Jól álcázott munkastílusuk és a párttagok éberségének hiánya megkönnyítette jobboldali tevékenységüket. Így a politikai megmozdulásokon (április 4., május 1.), valamint a társadalmi munkában (sportpályaépítés) igen rossz kollektív szellemet mutatott a III. éves kohász évfolyam.

Ezeknek a hibáknak a kialakulásában komoly felelősség terheli a Párt- és DISZ alapszervezet titkárait, az évfolyamon elsősorban Karancz Ernőt és Fekete Simont.

A jobboldali elemek ellenséges tevékenységének következő láncszeme a hónapokkal előtte előkészített Szovjetunió-ellenes aljas izgatás, amelyben demonstratív megmozdulása volt 1955. május 24-én az évfolyam 12 tagja, köztük három DISZ vezetőségi tag által végrehajtott orosz nyelvkönyvek és jegyzetek elégetése.

Az ellenséges szervezett tevékenységet mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a DISZ Bizottság alapos felülvizsgálásának második napján az évfolyam folyosóján lévő WC ajtaján a következő felirat jelent meg: „Szovjet megszállók, takarodjatok Magyarországról. Halál a hazaáruló kommunistákra, vesszen a szovjet bérenc Rákosi. (Szébb jövőt.)”

Jelzet: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár XXXIII-5. 1. 69. f. 343. d. 7. ő. e. (Jelentések a miskolci egyetemi pártalapszervezetektől.)

Címkék:

[Rákosi Mátyás](#) ^[2]

[Magyar Dolgozók Pártja](#) ^[3]

[MDP](#) ^[4]

[egyetem](#) ^[5]

[Miskolc](#) ^[6]

[Nagy Imre](#) ^[7]

[DISZ](#) ^[8]

[diákparlament](#) ^[9]

[tankönyv](#) ^[10]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 6. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/orosz_konyveket_egeto_miskolci_egyetemistak_1955ben.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/orosz_konyveket_egeto_miskolci_egyetemistak_1955ben.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-dolgozok-partja>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyetem>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/miskolc>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nagy-imre>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/disz>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/diakparlament>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tankonyv>